

TARYBOS REKOMENDACIJA**2018 m. liepos 13 d.****dėl 2018 m. Suomijos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2018 m. Suomijos stabilumo programos**

(2018/C 320/25)

EUROPOS SAJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 121 straipsnio 2 dalį ir 148 straipsnio 4 dalį,

atsižvelgdama į 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1466/97 dėl biudžeto būklės priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo ⁽¹⁾, ypač į jo 5 straipsnio 2 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją,

atsižvelgdama į Europos Parlamento rezoliucijas,

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadas,

atsižvelgdama į Užimtumo komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonomikos ir finansų komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Socialinės apsaugos komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonominės politikos komiteto nuomonę,

kadangi:

- (1) 2017 m. lapkričio 22 d. Komisija priėmė metinę augimo apžvalgą, kuria pradedamas 2018 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestras. Ji tinkamai atsižvelgė į 2017 m. lapkričio 17 d. Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos paskelbtą Europos socialinių teisių ramstį. 2018 m. kovo 22 d. Europos Vadovų Taryba patvirtino metinėje augimo apžvalgoje nustatytus prioritetus. 2017 m. lapkričio 22 d. Komisija pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 ⁽²⁾ taip pat priėmė ir išpėjimo mechanizmo ataskaitą – joje Suomija nenurodyta kaip viena iš valstybių narių, dėl kurių reikės parengti nuodugnią apžvalgą. Tą pačią datą Komisija taip pat priėmė rekomendaciją dėl Tarybos rekomendacijos dėl euro zonos ekonominės politikos; tą rekomendaciją Europos Vadovų Taryba patvirtino 2018 m. kovo 22 d. 2018 m. gegužės 14 d. Taryba priėmė rekomendaciją dėl euro zonos ekonominės politikos ⁽³⁾ (toliau – euro zonai skirta rekomendacija);
- (2) kaip valstybė narė, kurios valiuta yra euro, atsižvelgdama į glaudžias ekonominės ir pinigų sąjungos šalių ekonomikos sąsajas, Suomija turėtų užtikrinti, kad euro zonai skirta rekomendacija būtų visiškai ir laiku įgyvendinta, kaip nurodyta toliau išdėstytose rekomendacijose, visų pirma 3 rekomendacijoje;
- (3) 2018 m. kovo 7 d. paskelbta 2018 m. Suomijos ataskaita. Joje įvertinta Suomijos pažanga, padaryta įgyvendinant 2017 m. liepos 11 d. Tarybos priimtas konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas ⁽⁴⁾, veiksmai, kurių Suomija ėmėsi atsižvelgdama į ankstesniais metais priimtas konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas, ir Suomijos pažanga siekiant nacionalinių tikslų pagal strategiją „Europa 2020“;
- (4) 2018 m. balandžio 13 d. Suomija pateikė savo 2018 m. nacionalinę reformų programą ir savo 2018 m. stabilumo programą. Siekiant atsižvelgti į jų tarpusavio sąsajas, abi programos vertintos vienu metu;

⁽¹⁾ OL L 209, 1997 8 2, p. 1.⁽²⁾ 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1176/2011 dėl makroekonominių disbalansų prevencijos ir naikinimo (OL L 306, 2011 11 23, p. 25).⁽³⁾ OL C 179, 2018 5 25, p. 1.⁽⁴⁾ OL C 261, 2017 8 9, p. 1.

- (5) į atitinkamas konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas atsižvelgta sudarant 2014–2020 m. Europos struktūrinių ir investicijų fondų (toliau – ESI fondai) programas. Kaip numatyta Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1303/2013 ⁽¹⁾ 23 straipsnyje, Komisija, jei tai būtina siekiant remti atitinkamų Tarybos rekomendacijų įgyvendinimą, gali paprašyti valstybės narės peržiūrėti savo partnerystės sutartį ir susijusias programas bei pasiūlyti jų pakeitimų. Kaip naudotusi šia nuostata, Komisija išsamiau nurodė priemonių, kuriomis ESI fondų veiksmingumas siejamas su patikimu ekonomikos valdymu, taikymo gairėse;
- (6) šiuo metu Suomijai taikoma Stabilumo ir augimo pakto prevencinė dalis ir skolos taisyklė. 2018 m. stabilumo programoje Vyriausybė numato, kad 2018 m. nominalusis balansas bus – 0,6 % BVP, t. y. nepakitęs nuo praėjusių metų. Vyriausybės vertinimais, numatoma, kad balansas 2019 m. pagerės, o vėliau, 2020 ir 2021 m., pasieks nedidelį perteklių. Vidutinės trukmės biudžeto tikslas, t. y. 0,5 % BVP struktūrinis deficitas, 2017 m. viršytas. Tačiau prognozuojama, kad perskaičiuotas struktūrinis deficitas ⁽²⁾ 2018–2019 m. bus vos didesnis, t. y. 0,6 % BVP, o vėliau sumažės. 2015 m. valdžios sektoriaus bendrosios skolos santykis su BVP pasiekė aukščiausią tašką – 63,6 %, o 2017 m. sumažėjo iki 61,4 %. Pagal 2018 m. stabilumo programą skolos santykis toliau mažės ir 2021 m. pasieks 56,7 % BVP. Makroekonominis scenarijus, kuriuo grindžiamos tos biudžeto projekcijos, iš esmės yra tikėtinas. Pagrindinė rizika biudžeto projekcijoms yra susijusi su galimai didesnėmis, nei tikėtasi, planuojamos socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų reformos išankstinėmis išlaidomis;
- (7) 2018 m. stabilumo programoje primenama, kad 2015–2016 m. išlaidos dėl išskirtinai didelio atvykstančių pabėgėlių srauto padidėjo ir kad šių išlaidų poveikis biudžetui buvo didelis. Pagal 2017 m. stabilumo programą buvo prognozuojama, kad 2017 m. išlaidos sumažės 0,15 % BVP. 2018 m. stabilumo programoje šis skaičius nebuvo patvirtintas, todėl Komisija į jį neatsižvelgė. Be to, 2017 m. Suomijai leista 0,5 % BVP laikinai nukrypti nuo reikalaujamo koregavimo plano siekiant vidutinės trukmės biudžeto tikslo, kad būtų atsižvelgta į svarbias struktūrines reformas, visų pirma 2017 m. pensijų reformą ir Konkurencingumo paktą, turinčias teigiamo poveikio ilgalaikiam viešųjų finansų tvarumui. 2017 m. Suomijai taip pat leista 0,1 % BVP laikinai nukrypti nuo plano, kad būtų atsižvelgta į nacionalines investicijų išlaidas, susijusias su Sąjungos bendrai finansuojamais projektais. Kiek tai susiję su pastaruoju nukrypimu, vienas iš tinkamumo kriterijų yra tas, kad bendros viešosios investicijos nemažėja. 2017 m. rezultatų duomenimis, palyginti su praėjusiais metais, viešosios investicijos 2017 m. sumažėjo, o su Sąjungos fondais susijusios investicijos turėtų išlikti stabilios. Todėl Suomija nebelaikoma atitinkančia 0,1 % BVP laikino nukrypimo kriterijų, kiek tai susiję su 2017 m. nacionalinėmis investicijų išlaidomis Sąjungos lėšomis bendrai finansuojamiems projektams. Likę laikini nukrypimai nuo koregavimo plano siekiant vidutinės trukmės biudžeto tikslo taikomi toliau, kad apimtų trijų metų laikotarpį. Todėl laikini nukrypimai pagal neįprastų įvykių ir struktūrinių reformų sąlygas sudaro 0,67 % BVP 2018 m. ir 0,5 % BVP 2019 m.;
- (8) Taryba rekomendavo Suomijai užtikrinti, kad nukrypimas nuo vidutinės trukmės biudžeto tikslo 2018 m. neviršytų leidžiamos ribos (suteiktos 2016 m.), susijusios su neįprastų įvykių poveikiu biudžetui, ir leidžiamų ribų (suteiktų 2017 m.), susijusių su struktūrinių reformų ir investicijų įgyvendinimu. Tai atitinka didžiausią grynųjų pirminių valdžios sektoriaus išlaidų nominalųjį augimą, sudarantį 1,9 % 2018 m. ir atitinkantį leidžiamą struktūrinio balanso pablogėjimą 0,1 % BVP. Remiantis Komisijos 2018 m. pavasario prognoze, esama rizikos, kad 2018 m. nuo rekomenduojamo fiskalinio koregavimo bus kiek nukrypta. Tačiau dėl geresnio, nei tikėtasi, 2017 m. rezultato šiuo metu prognozuojama, kad atotrūkis nuo vidutinės trukmės tikslo bus mažesnis už leistas taikyti ribas, susijusias su neįprastų įvykių ir struktūrinių reformų sąlygomis. Jeigu ši prognozė pasitvirtintų, į ją būtų atsižvelgta 2018 m. atliekant *ex post* vertinimą;
- (9) 2019 m., remdamasi Komisijos 2018 m. pavasario prognoze, Suomija turėtų užtikrinti, kad nukrypimas nuo vidutinės trukmės biudžeto tikslo neviršytų leidžiamos ribos, susijusios su struktūrinių reformų, dėl kurių 2017 m. leistas laikinas nukrypimas, įgyvendinimo poveikiu biudžetui. Tai atitinka didžiausią grynųjų pirminių valdžios sektoriaus išlaidų nominalųjį augimą, sudarantį 2,9 % ir atitinkantį leidžiamą struktūrinio balanso pablogėjimą 0,2 % BVP. Jeigu politika nesikeis, prognozuojama, kad Suomija laikysis 2019 m. reikalavimo. Be to,

⁽¹⁾ 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1303/2013, kuriuo nustatomos Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniai fondai, Sanglaudos fondai, Europos žemės ūkio fondai kaimo plėtrai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai bendros nuostatos ir Europos regioninės plėtros fondai, Europos socialiniam fondui, Sanglaudos fondai ir Europos jūros reikalų ir žuvininkystės fondai taikytinos bendrosios nuostatos ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006 (OL L 347, 2013 12 20, p. 320).

⁽²⁾ Pagal ciklą pakoreguotas balansas atėmus vienkartinės ir laikinas priemones, Komisijos perskaičiuotas taikant bendrai sutartą metodiką.

prognozuojama, kad 2018 ir 2019 m. Suomija laikysis skolos mažinimo kriterijaus. Apskritai Taryba mano, kad Suomija turi būti pasirengusi imtis papildomų priemonių, kad užtikrintų reikalavimų laikymąsi 2018 m., ir pagal prognozę 2019 m. ji turėtų atitikti Stabilumo ir augimo pakto nuostatas;

- (10) prognozuojama, kad dėl visuomenės senėjimo ir mažėjančios darbo jėgos, išlaidos pensijoms, sveikatos ir ilgalaikiai priežiūrai padidės nuo 22 % BVP 2016 m. iki 24 % 2030 m. Administracinės reformos ir socialinių bei sveikatos priežiūros paslaugų reformos, kurios šiuo metu svarstomos Parlamente, tikslas – sumažinti šios srities išlaidų augimą. Kiti tikslai būtų užtikrinti vienodą sveikatos priežiūros prieinamumą ir sumažinti laukimo laiką pacientams, ypač mažiau palankiose ūkininkauti arba atokiose vietovėse. Pačių gyventojų nurodytų nepatenkintų medicininių poreikių lygis viršija Sąjungos vidurkį. Sunkumų gauti reikiamą medicininę priežiūrą visų pirma patiria nedirbantys asmenys. Nuo 2020 m. socialines ir sveikatos priežiūros paslaugas Suomijoje perims naujo lygmens, t. y. apskričių, regioninės viešojo administravimo įstaigos. Ši reforma sutelks išteklius, kad būtų galima juos veiksmingiau panaudoti apskričių lygmeniu. Našumą taip pat turėtų padidinti aktyvesnis skaitmeninių ir elektroninių paslaugų naudojimas. Galiausiai socialines ir pirminės sveikatos priežiūros paslaugas teiktų tiek viešieji, tiek privatus socialiniai ir sveikatos priežiūros centrai. Taip pacientai turėtų daugiau pasirinkimo laisvės, o dėl paslaugų teikėjų konkurencijos tikimasi sumažinti išlaidas. Ar šių plataus užmojo tikslų pavyks pasiekti, taip pat priklausys nuo reformos vykdymo etapu pasirinktų sprendimų;
- (11) 74 % visų 20–64 m. darbingo amžiaus gyventojų užimtumo lygis Suomijoje 2017 m. buvo gana žemas, palyginti su kitomis Šiaurės šalimis. Dalyvavimo darbo rinkoje lygis, ypač moterų, žemos kvalifikacijos vyrų ir migrantų kilmės asmenų, taip pat buvo žemesnis. 2017 m. struktūrinio nedarbo lygis, maždaug 7,5 % visos darbo jėgos, buvo aukštas. Kalbant apie užimtumo augimą, nepaisant pastaruoju metu Suomijos valdžios institucijų priimtų priemonių, tebėra sunkumų siekiant suteikti daugiau paskatų dirbti ir priimti aktyvesnę darbo rinkos politiką;
- (12) neaktyvumo ir nedarbo spąstai ir toliau kliudo platesniu mastu panaudoti darbo jėgą. Didelius neaktyvumo spąstus lėmė pašalpų sistema ir jos įvairių rūšių išmokų derinys. Socialinė parama ir būsto pašalpa sudaro svarbų šių spąstų komponentą. Šių ir kitų pašalpų mokėjimas didėjant pajamoms labai greitai palaipsniui nutraukiamas, dėl to kyla rizika, kad pradėti dirbti gali būti nepakankamai finansiškai naudinga. Manoma, kad dėl sudėtingų pašalpų taisyklių ir administracinių procedūrų atsiranda didelių nedarbo arba biurokratinių spąstų. Su pašalpų dydžiu susijęs netikrumas ir pašalpomis atkurti reikalingas laikas sumažina trumpalaikio darbo arba darbo ne visą darbo laiką patrauklumą. Galiausiai, nepaisant neseniai išaugusio naujų namų statybų masto, įperkamo būsto trūkumas augimo centruose galėtų būti papildoma darbo jėgos judumo kliūtis. Užbaigus šiuo metu vykdomą bazinių pajamų eksperimentą, kurio pirmuosius rezultatus tikimasi gauti 2019 m., veikiausiai bus gauta socialinės apsaugos sistemos peržiūrai naudingos informacijos. Siekiant padidinti vaisingo amžiaus moterų užimtumo lygį ir skatinti lyčių lygybę, išnagrinėta vaiko priežiūros atostogų sistemos reformos galimybė. Šiuo metu rengiamas realiojo laiko pajamų registras, kuris galėtų užtikrinti galimybę padidinti viešųjų paslaugų efektyvumą ir veiksmingai suniveliuoti pašalpas;
- (13) keičiasi darbo užmokesčio nustatymo praktika ir pereinama prie derybų sektorių ir vietos lygmenimis. Kadangi įmonės dažnai patiria įvairių suvaržymų, minėta tendencija turėtų užtikrinti didesnę darbo užmokesčio diferencijavimą tarp įmonių, užtikrinant, kad realus darbo užmokesčio padidėjimas atitiktų našumo augimą ir kartu skatintų geresnius užimtumo rezultatus. Pagal naujausius darbo užmokesčio susitarimus, sudarytus 2017 m. pabaigoje ir 2018 m. pradžioje, organizacijoms priklausantys darbdaviai turi daugiau galimybių vesti derybas vietos lygmeniu. Organizacijoms nepriklausantys darbdaviai vis dar susiduria su tam tikromis kliūtėmis. Pastebėti pirmieji teigiami rezultatai, nes dabartinis naujausių derybų dėl darbo užmokesčio statusas rodo iš esmės neutralaus poveikio išlaidų konkurencingumui rezultatą. Nepaisant to, kad darbo užmokesčio susitarimai nėra oficialiai koordinuojami, panašu, kad praktikoje atsiranda Suomijos modelis, susiejantis darbo užmokesčio didinimą užsienio prekybai uždareme sektoriuje su didinimu, sutartu užsienio prekybai atviraime sektoriuje;
- (14) kadangi aktyvumas ir užimtumas palaipsniui vėl siekia iki krizės buvusį lygį, mažesnis bedarbių ir neaktyvių asmenų įsidarbinamumas veikiausiai taps didele problema, galinčia sulėtinti darbo rinkos atsigavimą ir taip pakenkti ilgalaikiam Suomijos gerovės visuomenės tvarumui. Esant tokiai padėčiai bedarbiams ir neaktyviems asmenims reikia teikti tinkamas integruotas aktyvumo skatinimo ir darbingumo atgavimo paslaugas. Tačiau valstybinėms užimtumo tarnyboms, visų pirma konsultavimo veiklai, skirti išteklių yra mažesni už Sąjungos vidurkį. Paslaugų teikimas bedarbiams, ypač tiems, kurių įsidarbinimo perspektyvos yra menkesnės, yra paskirstytas keliems atskiriems paslaugų teikėjams. Integracija arba geresnis koordinavimas padėtų sukurti sklandžiai veikiančią paslaugų grandinę (vieno langelio paslaugas bedarbiams / neaktyviems asmenims).

Reikalingos nuolatinės pastangos siekiant užtikrinti neaktyvių asmenų, ypač tų, kurie priklauso 25–49 metų amžiaus asmenų grupei, ir migrantų kilmės asmenų, sugrįžimą į darbo rinką. Migrantai galėtų iš dalies kompensuoti esamą darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus sumažėjimą, jeigu būtų gerai integravęsi į darbo rinką ir į Suomijos visuomenę. Galiausiai, vis labiau trūksta darbo jėgos ir tai veikiausiai atspindi vykstančius struktūrinius ekonomikos pokyčius, pavyzdžiui, visuomenės senėjimą. Tai rodo, kad reikia toliau investuoti į suaugusiųjų mokymąsi ir profesinį mokymą, siekiant sudaryti profesinio judumo galimybes ir mažinti igūdžių pasiūlos ir paklausos neatitiktį;

- (15) Vyriausybė įgyvendino verslumo ir startuolių rėmimo priemones ir taip pat padidino paskolų ir eksporto garantijų prieinamumą mažosioms ir vidutinėms įmonėms. Be to, bedarbiams dabar leidžiama gauti bedarbio pašalpas per pirmuosius įmonės verslo pradėjimo mėnesius. Ši schema greičiausiai veiks sėkmingai, jei bus derinama su mokymu ir konsultuojamuoju ugdymu, nors neilga jos trukmė gali apriboti jos poveikį. Be to, tebėra trūkumų, susijusių su verslininkų ir savarankiškai dirbančių asmenų socialine apsauga, o skurdo rizika savarankiškai dirbantiems asmenims Suomijoje, palyginti su darbuotojais, yra santykinai didelė.
- (16) namų ūkių skola išlieka kaip niekad didelė (67 % BVP 2016 m.). Skolos palūkanos daugiausia yra kintamosios, todėl jeigu vidutinės trukmės laikotarpiu pakiltų palūkanų normos, atsirastų rizika. Vartojimo kreditai sparčiai didėja ir vis daugiau šios rūšies paskolų teikia užsienio bankai, kitos nei kredito įstaigos finansų įstaigos, mažų paskolų bendrovės, taip pat šie kreditai teikiami tarpusavio skolinimo būdu. Suomijos finansų priežiūros institucija priėmė keletą priemonių, kad apribotų namų ūkių išiskolinimo didėjimą. Vis dėlto greitai nesitikima aktyvaus finansinio išiskolinimo mažinimo tempo, kadangi palūkanų normos išlieka žemos, o vartotojų pasitikėjimas yra didelis. Tai, kad nėra išsamaus (renkančio ir teigiamą, ir neigiamą informaciją apie skolininkus) kreditų registro, gali trukdyti bankams susidaryti aiškų bendro namų ūkių išiskolinimo vaizdą;
- (17) 2018 m. Europos kontekste Komisija atliko išsamią Suomijos ekonominės politikos analizę ir ją paskelbė 2018 m. šalies ataskaitoje. Be to, ji įvertino 2018 m. stabilumo programą, 2018 m. nacionalinę reformų programą ir veiksmus, kurių Suomija ėmėsi atsižvelgdama į ankstesniais metais jai skirtas rekomendacijas. Komisija įvertino ne tik jų svarbą tvariai fiskalinei ir socioekonominėi Suomijos politikai, bet ir tai, kokių mastu jie atitinka Sąjungos taisykles ir gaires, nes Sąjungos lygio priemonėmis prisidedant prie būsimų nacionalinių sprendimų būtina stiprinti bendrą Sąjungos ekonomikos valdymą;
- (18) atsižvelgdama į šį vertinimą, Taryba išnagrinėjo 2018 m. stabilumo programą, o jos nuomonė ⁽¹⁾ visų pirma atspindėta toliau išdėstytoje 1 rekomendacijoje,

REKOMENDUOJA Suomijai 2018–2019 m. imtis šių veiksmų:

1. 2019 m. pasiekti vidutinės trukmės biudžeto tikslą, atsižvelgiant į leidžiamas ribas, susijusias su struktūrinių reformų, dėl kurių leista taikyti laikiną nukrypimą, įgyvendinimu. Užtikrinti administracinės reformos patvirtinimą ir įgyvendinimą, siekiant pagerinti su socialinėmis bei sveikatos priežiūros paslaugomis susijusį išlaidų efektyvumą ir užtikrinti vienodas galimybes naudotis tomis paslaugomis.
2. Didinti paskatas dirbti ir užtikrinti tinkamas ir gerai integruotas paslaugas bedarbiams ir neaktyviems asmenims.
3. Sugriežtinti namų ūkių skolos stebėjimą, be kita ko, sukuriant kreditų registro sistemą.

Priimta Briuselyje 2018 m. liepos 13 d.

Tarybos vardu
Pirmininkas
H. LÖGER

⁽¹⁾ Pagal Reglamento (EB) Nr. 1466/97 5 straipsnio 2 dalį.